

SUMMARY

Chykalova M. Pedagogical Principles of Motivation Development of the students majoring in international tourism.

The article aimed to investigate students' levels of motivation to work in the hospitality industry. It is devoted to the determination of educational factors that influence the motivation development of the students majoring in Tourism. Motivation is of particular interest to those who are involved into educational process, as it plays the crucial role in student learning.

One of the fundamental purposes of the people working in various profession groups is to continue their career development by obtaining important positions in the relevant enterprises. For some people, career is a profession chosen for life and some see career as climbing the stairs of a company. The tourism industry provides many opportunities for well-qualified people at international level. There is a growing demand for professionally educated and trained staff in the field of International Tourism. That is why the effectiveness of motivation in tourism education plays an important role nowadays. The recommendations given in the article are intended to improve the motivation in educational process using the following pedagogical principles: arranging practical training or internship for the students majoring in tourism both on domestic and international levels; professionally-oriented learning by organizing study tours to other countries; participating in educational exchange programs; assistance of successful graduates of previous years to the graduates in their future career; involvement of students in research activities etc. One of the main reasons for students to learn hospitality industry is that they can gain work experience during or after their study. The reasons of applying the Department of Tourism include the following motivational factors: job opportunity, popularity, attractiveness, overseas internship/practice destinations and career.

The analysis of students learning motivation and basic techniques of promoting motivation with regard to the specific future career is done. The role of foreign languages in the future career of international tourism specialists is emphasized.

Need for an improved mix between the academic and practical experience are highlighted in the article. Particular attention should be given to joint activity of the faculty staff and the tourism industry representatives. Prospects for the study of students' motivation on national and international levels are worthy of investigation.

Key words: pedagogical principles, motivation, international tourism, tourism education, academic training, internship, practical training.

УДК 378.011.31+371.38

Г. О. Шишкін

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ ЗНАНЬ

Стаття присвячена психолого-педагогічним проблемам формування готовності студентів технологічних спеціальностей педагогічних університетів до застосування інтегрованих знань у педагогічній діяльності. Обґрунтовується необхідність інтеграції знань дисциплін фундаментальної та фахової підготовки випускників. Пропонується модель і методи формування готовності майбутніх

учителів. Відповідно до сутнісних характеристик моделі пропонуються показники оцінки стану готовності.

Ключові слова: *готовність, модель, інтеграція, професійна діяльність, учитель технологій, показники, навчальний процес.*

Постановка проблеми. У зв'язку з необхідністю забезпечити конкурентоспроможність фахівців на ринку праці набуває особливої актуальності проблема професійної готовності студентів до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності. Молодому спеціалістові по закінченню вищого навчального закладу необхідно, як правило, ще чимало часу на адаптацію до умов професійної діяльності. Незважаючи на те, що адаптація на конкретних робочих місцях відбувається на базі основного багажу знань і вмінь набутих у навчальному закладі, одну з головних ролей відіграє наявність у молодого фахівця готовності до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності.

Дослідження готовності до застосування інтегрованих знань і динаміки її розвитку в процесі становлення майбутнього вчителя дозволить виявити й мобілізувати якісно нові резерви педагогічної праці, намітити траєкторію більш досконалої професійної підготовки до неї. Тому вивчення динаміки формування професійно-творчої готовності студентів педагогічних університетів до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності стає актуальним. Концепція інтеграції знань надає, так би мовити, ключа до розуміння того, як ефективно управляти процесом професійно-творчого становлення студентів до педагогічної діяльності, творчого саморозвитку й самовдосконалення.

Аналіз актуальних досліджень. Формування готовності студентів до застосування інтегрованих знань у професійній діяльності залишається однією з актуальних проблем сучасної психології та педагогіки. Цьому питанню приділялася належна увага в працях О. О. Ухтомського, М. І. Виноградова, Б. Ф. Ломова, В. Н. Пушкіна та ін.

У працях М. Дяченко, Л. Кандибович професійна готовність студента трактується як особистісна якість та істотна передумова ефективної діяльності після закінчення вишу.

Дослідники педагогічної готовності обґрунтовують свої варіанти її структури на підставі вивчення сутності проблеми готовності до педагогічної діяльності. Зокрема, О. Коберник, Т. Бережинська, К. Дурай-Новакова виокремлюють такі основні компоненти готовності студентів, як: мотиваційний; змістовний; операційний [3; 8].

Л. Сохань, І. Єрмакова, Г. Несен розглядають такі компоненти готовності, як мотиваційний; орієнтаційний; вольовий; оцінний [5].

Мета статі – на основі аналізу психолого-педагогічної літератури, наукових досліджень із проблем педагогічної інтеграції розглянути можливості побудови моделі формування готовності студентів педагогічних університетів до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наявних підходів показує, що найчастіше готовність досліджується як певний стан свідомості, психіки, функціональних систем у ситуації підготовки або виконання відповідальних дій. Готовність виявляється як можливість, здатність суб'єкта до дії на необхідному рівні, а також обґрунтовується як вирішальна умова швидкої адаптації до фахової діяльності, подальшого професійного вдосконалення та підвищення кваліфікації.

Професійна готовність – суб'єктивний стан особистості, яка вважає себе придатною та підготовленою до виконання певної професійної діяльності й прагне її виконувати. Професійна готовність учителя тісно пов'язана з таким поняттям, як професіоналізм педагогічної діяльності. Розробка проблеми формування ціннісного ставлення до професіоналізму має значення як соціальне, так і наукове, тому що служить засобом пізнання інтелектуальних і професійних можливостей людей.

Для дослідження формування готовності студентів до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності визначення категорії професіоналізму має вагоме значення, тому що саме практична готовність є одним із критеріїв професіоналізму педагога.

Узагальнюючи, можна вважати готовність до використання інтеграційного підходу в практичній діяльності як здатність студента ставити мету, вибирати засоби її досягнення, здійснювати самоконтроль, розробляти навчальні плани, програми. Одним з основних компонентів готовності є мотиваційний компонент, який виділяється практично всіма авторами й передбачає наявність професійних установок, позитивного ставлення та інтересу.

Ми поділяємо думку А. Тутолміна [11] стосовно того, що здатність і готовність здійснювати творчий підхід до навчання й виховання є соціально-значущим орієнтиром державної освітньої політики, має життєву цінність для всіх учасників освітньої діяльності та виступає засобом творчої соціалізації молодого покоління. Така позиція вимагає від викладача та студентів безперервного процесу розвитку готовності студентів до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності (здатності творчого розв'язання реальних практичних завдань професійної

діяльності, здатності до постановки нових завдань, глибоких знань з основних і суміжних дисциплін), які визначаються професійною діяльністю.

Розглядаючи методи формування готовності студентів до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності, ми опиралися на те, що професійні позиції, психологічні якості, педагогічні вміння можуть бути предметом формування й саморозвитку людини. Поділяючи думку Б. Ананьєва [1], Л. Божович [4], І. Зімньої [7], Л. Мітіної [9], можна стверджувати, що готовність студентів до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності представлена когнітивним, мотиваційним, емоційним і діяльнісним компонентами.

Актуальність і сутність підготовки студентів до застосування інтегрованих знань в умовах педагогічного університету визначаються такими методологічними й організаційно-методичними положеннями:

- універсальною природою інтегрованих знань і вмінь, що дозволяє випускнику університету застосовувати інтегровані компетенції для розв'язання різноманітних соціально-професійних і особистих проблем;
- відповідністю принципів організації та результатів інтеграційної підготовки в педагогічному університеті вимогам державних освітніх стандартів;
- максимальним використанням науково-освітнього потенціалу педагогічного університету в інтегруванні освіти молоді й урахуванні принципів гуманізації, фундаменталізації, науковості, безперервності та наступності освіти;
- розширенням можливостей для соціально-професійної адаптації та мобільності випускників педагогічного університету в умовах ринкової економіки шляхом отримання студентами додаткової педагогічної кваліфікації.

Під час створення моделі формування готовності майбутнього вчителя професійної освіти до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності ми керувалися визначенням поняття «модель» відповідно до педагогічних досліджень Є. В. Романова. Згідно з цим визначенням, педагогічна модель є узагальненим, абстрактно-логічним образом конкретного феномена педагогічної системи. Вона відображає та репрезентує суттєві структурно-функціональні зв'язки об'єкта педагогічного дослідження, поданих у необхідній наочній формі та здатних давати нове знання про об'єкт моделювання [10]. Під моделюванням ми розуміємо процес розробки, узагальненого абстрактно-логічного способу у формі, зручній для вивчення дослідником.

Під час моделювання процесу формування готовності майбутнього вчителя технологічної освіти до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності ми виходили з того, що модель повинна відображати: вимоги, запропоновані суспільством, до якості професійної підготовки майбутніх учителів; наявність психолого-педагогічної основи; основні ідеї досліджень з проблеми оптимізації процесу формування готовності майбутніх учителів технологій до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності; організацію цілеспрямованого, цілісного педагогічного процесу формування готовності студентів до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності; основні критерії та показники рівнів якості процесу формування готовності до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності.

Ураховуючи вищенаведені вимоги, ми побудували модель процесу формування готовності майбутніх учителів технологій до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності. Схематично ця модель представлена на рисунку 1.

Побудована нами модель відображає синергетичний педагогічний процес. Кожен компонент моделі розв'язує конкретну задачу, а їх сукупність має на меті формування нової якості майбутнього вчителя технологій – готовності до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності. Багаторівневий підхід складає основу дослідження будь-якого процесу розвитку як перехід від одного рівня до іншого, більш складного та якісно відмінного.

Спираючись на класифікацію рівнів, запропоновану В. О. Сластеніним і Н. М. Яковлевою, досвід роботи у вищих навчальних закладах, ми виділяємо три рівні готовності студентів до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності (відповідно до В. П. Беспалько [2]). Ці рівні характеризують здатність студента використовувати набуті знання й уміння в нетипових ситуаціях; у цьому разі його дія розглядається як продуктивна. Стосовно ступеня застосування навчальної інформації ми виділяємо низький, середній і високий рівні.

Рівні готовності майбутнього вчителя технологій до використання інтегрованих знань у практичній діяльності формуються в процесі професійної підготовки та здійснюються відповідно до етапів підготовки фахівця.

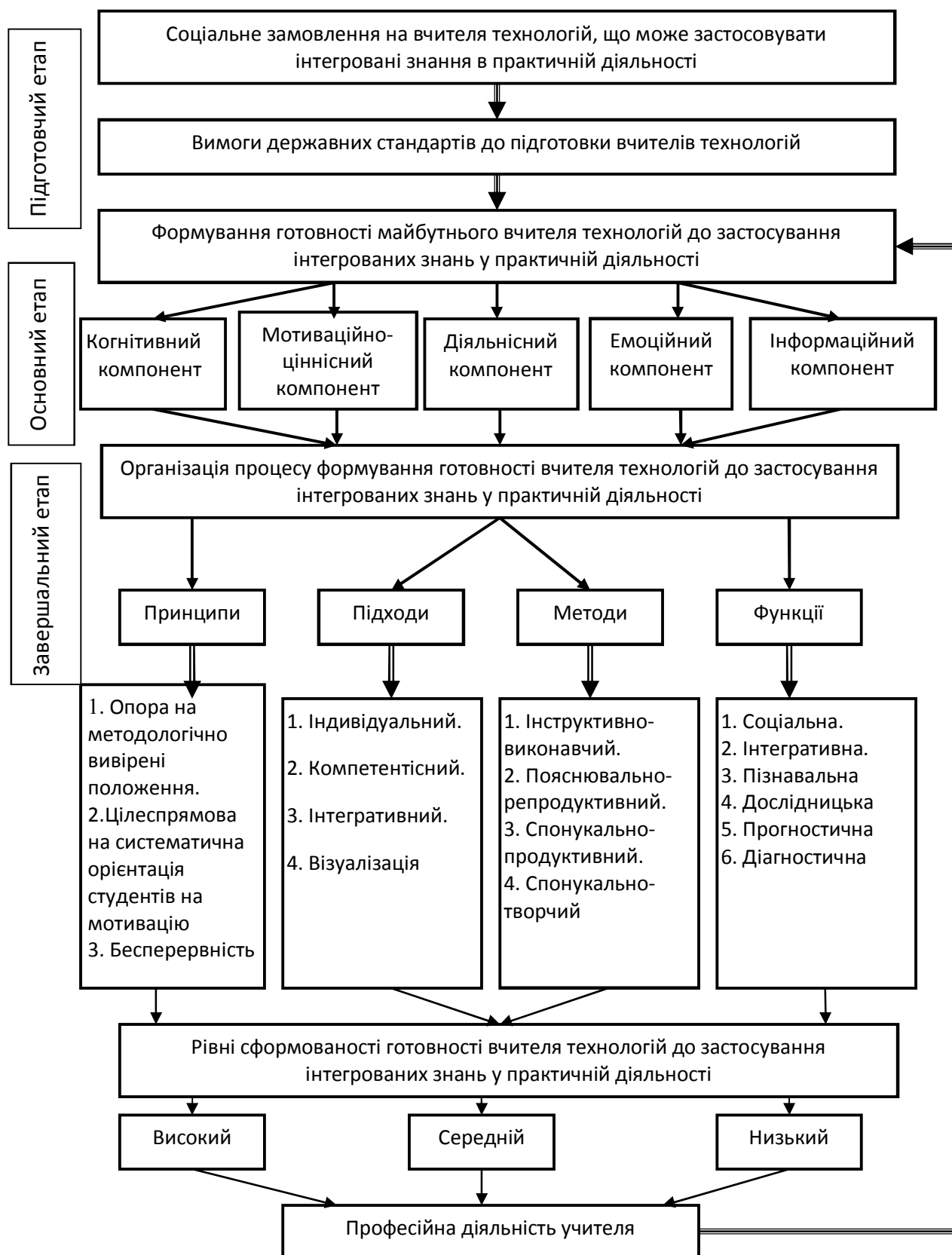


Рис. 1. Модель формування готовності майбутніх учителів технологій до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності

Ми поділяємо позицію Е. Ф. Зеєра, який виділяє п'ять основних етапів: оптацію, професійну підготовку, професійну адаптацію, професіоналізацію, професійну майстерність [6].

При класифікації та постановці завдань з урахуванням рівня готовності майбутнього вчителя технологій, етапів його професійної підготовки, типу та рівня складності ми спиралися на роботи В. О. Белікова, Т. Є. Клімової, Г. К. Середи і В. О. Тюріної, В. О. Сластеніна, Н. М. Яковлевої:

1) спосіб пред'явлення завдань ураховує принцип наступності й послідовності в процесі професійної підготовки майбутніх учителів технологій, забезпечуючи їх поетапне включення в діяльність вищого рівня;

2) завдання формулюється повністю, що забезпечує усвідомлення студентом усіх дій, орієнтує їх на кінцевий результат і визначає маршрут руху до цього результату;

3) розробка розв'язання інтегративної (творчої) задачі йде шляхом колективних пошуків сукупності основних дій;

4) зі зростанням рівня проблемності завдань зростає і рівень самостійності студентів під час їх розв'язання;

5) розгортання системи завдань відбувається за схемою: алгоритми – евристика – творчість.

Отже, пропонований комплекс професійно-спрямованих завдань – це не тільки засіб оволодіння майбутньою професійною діяльністю, але й певна установка на використання можливостей інтегрованого підходу у вигляді методичного механізму мотивації студентів до самостійної дослідницької діяльності.

Для того, щоб сформувати в студента готовність до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності, необхідно створити певні умови. Насамперед, це любов та інтерес до власної справи, обраної професії. Для того, щоб готовність до інтеграції стала можливою, необхідно постійно підвищувати освітній і професійний рівень. Тільки за цих умов можлива і справжня любов до власної професійної діяльності та справжній, свідомий інтерес.

Вищий рівень фахової підготовки студента – це постійна його готовність до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності. Це прагнення студента проникнути в сутність досліджуваних речей, явищ, до застосування нових прийомів подолання труднощів, здатність вносити елементи новизни та інтеграції в способи виконання навчальних завдань. Таке прагнення характеризує вищий ступінь розвитку особистості. Готовність до інтеграції знань – це складне ставлення людини до дійсності, комплекс її властивостей,

де в єдності виступають інтелектуальні, вольові та емоційні процеси. Його характеризують уміння самому виявити нові завдання, способи їх розв'язання, уміння застосовувати знання, навички в новій ситуації.

Інтеграція може носити ситуативний, епізодичний характер, а може підійматися до стійкої особистісної якості. Залежно від стійкості ставлення особи до діяльності варто розрізняти ситуативну інтеграцію, яка проявляється в окремих видах діяльності, у певних умовах, і загальну, коли в студента твердо сформувалася потреба в якісній, творчій, професійній діяльності, потужні та стійкі мотиви цієї діяльності, які менше залежні від ситуативних потреб і виражають спрямованість особи.

Формування інтеграційного підходу до професійної діяльності залежить не тільки від внутрішніх, але й від зовнішніх (об'єктивних) умов. Сучасні дослідження відносять до них: соціальну ситуацію та її перспективи; рівень розвитку сучасної науки; стан масової освітньої практики; методичні установки, відображені в програмах, підручниках, рекомендаціях; позицію та творчий потенціал конкретного студента й студентського колективу.

Формування інтеграційного підходу до майбутньої професійної діяльності в студентів відбувається з певними труднощами. Мають значення педагогічні традиції, знання, переконання, досвід і уявлення викладачів, які звикли працювати в традиційній парадигмі. Формуючи в студента інтегрований підхід до власної майбутньої професійної діяльності, педагогу варто моделювати можливі зміни в організації, структурі та змісті освітнього процесу; цілеспрямовано вносити своєчасні корективи під час використання педагогічних технологій та інновацій; формувати цілі навчання й виховання студентів з урахуванням освітніх, виховних і розвивальних можливостей навчального матеріалу, результатів застосування різних методів, прийомів, засобів виховально-освітнього процесу; реалізувати особистісно-орієнтований підхід до студентів на основі оцінки потенційних можливостей і планування професійної діяльності.

Педагогічний процес, організований відповідно до поставлених завдань, являє собою сукупність педагогічних прийомів і стимулів, спрямованих на формування в майбутнього фахівця психологічної, теоретичної та практичної готовності до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності.

Оцінювання рівня готовності студентів до використання інтеграційного підходу в освіті пропонуються здійснювати за системою

показників. Вона розроблена відповідно до сутнісних характеристик моделі формування готовності майбутніх учителів технологій до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності.

Такий підхід у процесі формування готовності студентів являє собою пошук, вивчення, розробку й упровадження педагогічних інновацій, трансфер результатів у процес викладання природничих і технологічних дисциплін.

Аналіз психолого-педагогічної літератури та формування моделі готовності майбутніх учителів технологій до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності свідчить про те, що цей аспект навчального процесу є дуже копітким і складним.

Рекомендована система показників діагностики рівня готовності використання інтеграційних технологій також може бути використана для різних напрямів підготовки фахівців у галузі технологій. Результати оцінки готовності бакалаврів, дипломованих спеціалістів і магістрів техніки й технології до використання інтеграційних технологій у повсякденній діяльності можна використовувати для корекції структурно-змістової та організаційно-процесуальної сторін навчального процесу й розробки рекомендацій випускникам педагогічних університетів.

Висновки та перспективи подальшої наукової розвідки. Різні підходи до формування готовності дозволили виділити компоненти та показники готовності студентів до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності, а також визначення їх рівня сформованості. Наведена модель дозволяє послідовно реалізовувати всі етапи методики формування готовності майбутніх учителів технологій до застосування інтегрованих знань у практичній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1968. – 339 с.
2. Беспалько В. П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения / В. П. Беспалько. – М. : 1985. – 378 с.
3. Бережинская Т. В. Готовность учителя к оцениванию учебных достижений младших школьников / Т. В. Бережинская // Психолого-педагогические проблемы сельской школы. – 2002. – № 2. – С. 134–138.
4. Божович Л. И. Психологический анализ условий формирования и строения гармонической личности / Л. И. Божович // Психология формирования и развития личности / АН СССР, Ин-т психологии; под ред. Л. И. Анцыферовой. – М., 1981. – С. 257–284.
5. Життєва компетентність особистості : науково-методичний посібник / за ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. – К. : Богдана, 2003. – 520 с.
6. Зеер Э. Ф. Личностно-ориентированные технологии профессионального развития специалиста : науч.-метод. пособие / Э. Ф. Зеер, О. Н. Шахматова. – Екатеринбург, 1999. – 244 с.

7. Зимняя И. А. Педагогическая психология : учеб. пособие для вузов / И. А. Зимняя Ростов н/Д : Феникс, 1997. – 480 с.

8. Коберник А. Формирование у студентов готовности к внедрению инновационных педагогических технологий / А. Коберник // Педагогика и психология профессионального образования. – 2002. – № 4. – С. 104–109.

9. Митина Л. М. Психология профессионального развития учителя / Л. М. Митина. – М. : Флинта : Моск. психол.-соц. ин-т, 1998. – 200 с.

10. Романов Е. В. Теория и практика профессиональной подготовки учителя технологии и предпринимательства : монография / Е. В. Романов. – Магнитогорск : МаГУ, 2001. – 343 с.

11. Тутолмин А. В. Концепция развития творческой компетентности педагога начального образования в процессе профессионализации / А. В. Тутолмин // Современные наукоемкие технологии. – 2010. – № 7. – С. 289–290.

РЕЗЮМЕ

Шишкин Г. О. Формирование готовности студентов к применению интегрированных знаний.

Статья посвящена психолого-педагогическим проблемам формирования готовности студентов технологических специальностей педагогических университетов к применению интегрированных знаний в педагогической деятельности. Обосновывается необходимость интеграции знаний дисциплин фундаментальной и профессиональной подготовки выпускников. Предлагается модель и методы формирования готовности будущих учителей. Согласно сущностных характеристик модели предлагаются показатели оценки состояния готовности.

Ключевые слова: *готовность, модель, интеграция, профессиональная деятельность, учитель технологий, показатели, учебный процесс.*

SUMMARY

Shishkin G. Formation of students' readiness for use of integrated knowledge.

The article is devoted to psychological and educational problems of formation of students' readiness of pedagogical universities of technological specialties to the use of integrated knowledge in teaching. The necessity of integrating knowledge of basic disciplines and training graduates is defined by the author.

Due to the need to provide competitive professionals in the labor market the problem of students' professional readiness to use the integrated knowledge in practice is of great importance. The young professionals who have just completed higher education institution must usually have a lot of time to adapt to the conditions of professional activity. Although adaptation to specific jobs going at the core knowledge and skills acquired in school, one of the main roles is played by the presence of a young professional readiness for application of integrated knowledge in practice.

The research willingness to use the integrated knowledge and the dynamics of its development in making of the future teacher will identify and mobilize new quality provisions of pedagogical work, identify the trajectory of improved training for it. Therefore, the study of the dynamics of formation of professional and creative pedagogical university students' readiness to use integrated knowledge in practice becomes relevant nowadays.

The urgency and nature of training students to use the integrated knowledge in the environment of the pedagogical university are defined by the following methodological, organizational and methodological conditions: universal nature of integrated knowledge and

skills, allowing university graduates to apply integrated skills for solving various socio-professional and personal problems; compliance with the principles of integration and performance training in the pedagogical university with the state educational standards; maximum use of scientific and educational potential of the pedagogical university in integrating education for young people and taking into account the principles of humanization, fundamentalization, science, lifelong learning and continuity of education; increase of opportunities for social and professional adaptation and mobility of graduates in the context of market economy by getting students more educational qualifications.

While creating a model of the readiness of the future teacher of vocational education to use the integrated knowledge in practice we followed the definition of a «model» according to the educational research S. V. Romanov. According to his definition, the pedagogical model is a generic, abstract and logical image of a particular phenomenon of educational system. It reflects and represents a significant structural and functional connections of pedagogical research object given in the required visual form. They are able to provide new knowledge about the object modeling. A model and methods of formation of readiness of future teachers are presented. According to the essential characteristics of the model the indicators to assess the state of readiness are proposed.

Key words: *willingness, model integration, professional activity, a technology teacher, data, learning process.*